

Museum Vestjylland – Levende Historie – fremtidens museumslandskab – set fra Vestjylland

Kim Clausen & Claus Kjeld Jensen

Der arbejdes netop nu på at tegne konturerne af et nyt museumslandskab i Danmark. Fra Kulturministeriet styres et udredningsarbejde, der skal forelægges Folketinget. Og for at tilføre dette arbejde nogle visioner fra en vestjysk virkelighed, har vi valgt at sammenskrive tankerne bag og de foreløbige erfaringer med det strategiske samarbejde, som i 2010 er indledt mellem Ringkøbing-Skjern Museum og Museet for Varde By og Omegn.

Verden er i forandring

At Verden forandres med stadig stigende hast er ingen hemmelighed. At dette også gælder for museumsverdenen, kommer ikke bag på folk, der bare har et vist kendskab til denne.

Fra statslig side ønsker man sig stadig større og mere professionelle museer. Og selvom både Ringkøbing-Skjern Museum og Museet for Varde By og Omegn er resultater af fusioner i 2007, og dermed forholdsvis nye museer og størrelsmæssigt ligger i den øvre halvdel blandt de danske

museer, så opfattes de alligevel som små i forhold til fremtidens museumslandskab.

Der kan være indlysende fordele ved stordrift. Både økonomisk og i forhold til at sikre den bedst mulige udnyttelse af ressourcer. Men måske stopper fordelene ved stordriften på et tidspunkt? Afstandene kan blive så store, at stordriftsfordelene går tabt i transport på landevejen. Og skal alting absolut være større, eller findes der andre løsninger?

Ringkøbing-Skjern Museum og Museet for Varde By og Omegn har som nævnt kun fire år på bagen. Men i realiteten bygger de to museer hver især på et århundredes museumsarbejde. Gennem årene er opbygget store venneforeninger og frivilligrupper til de to museer. Således er cirka 2.000 mennesker enten medlem af en venneforening eller med i en frivilligruppe til disse museer. Set i forhold til, at der i de to kommuner Ringkøbing-Skjern og Varde tilsammen "kun" bor cirka 120.000 indbyggere, er det en ganske pæn tilslutning til de to kulturinstitutioner. For at blive ved de tørre tal, har de to museer tilsammen cirka 100 ansatte, 200.000

gæster og 20 udstillingssteder. De sidste er spredt ud over de to kommuner og består både af bygninger, der er opført som museum, og bygninger, der tidligere har haft andre formål, men nu bruges til at fortælle egnens historie. Her er både Verdens første andelsmejeri, fredede klitgårde, en 150 år gammel skole, kro, reberbane, vandmølle, fyrtårne, redningsstationer og bunkers fra Anden Verdenskrig. Til forskel fra store, centrale museumsbygninger, er disse placeret i det landskab og tæt på den historie, de skal formidle, og de mennesker, den formidles til.

Foruden det nære forhold til kommunernes borgere, har de to museer begge et godt samarbejde med de respektive kommunale myndigheder og det lokale turisterhverv. Den lokale forankring er meget velkonsolideret, og værdifuld at bygge videre på. Men vi kan også se, at der er opgaver, som med fordel kan løses på tværs af kommunerne.

Modeller for fremtidens museumslandskab

Fra Kulturarvsstyrelsen er udarbejdet tre forskellige bud på, hvordan fremtidens museumslandskab kunne komme til at se ud. De tre modeller er i korthed:

1: "Videreførelsesmodellen"

Der er allerede en bevægelse i gang mod færre og større museer. Den udvikling kan man forstærke ved at stille større krav til museerne for at få del i statstilskuddet. Samtidig vil Staten øge kravet til kommunernes medfinansiering. Denne model vil umiddelbart få minimal betydning for vore to museer.

2: "Opgavemodellen"

I denne model aftaler Staten med 9-12 store museer, at de løser de statslige opgaver. Resten af museerne er det så op til kommunerne at støtte. Med denne model vil vi med stor sandsynlighed miste det arkæologiske arbejde, og vore museer vil dermed blive voldsomt amputerede.

3: "Delingsmodellen"

I denne model vil 25-30 større museer få del i statsopgaverne og løse opgaver for både stat og kommune, mens det er op til kommunerne at støtte resten. Bliver denne model en realitet, vil det kræve en fusion mellem vore to museer (eller med andre museer) for at blive store nok til at bevare de statslige opgaver, hvoriblandt arkæologien vejer tungt.

Som det kan ses, lægger alle tre modeller op til, at der arbejdes frem mod større enheder end vi kender i dag. En af vore overvejelser er, at museerne kommer for langt væk fra lokalbefolkningen, hvis de bliver for store. Dette stiller store krav til udviklingen af det kulturelle demokrati.

Størstedelen af de kulturhistoriske § 15 museer er selvejende institutioner og repræsenterer således et kulturelt demokrati på kommuneplan. De kulturhistoriske § 15 museer er den museumstype, der når længst ud og har det tætteste folkelige netværk. De fleste § 15 museer er selvejende institutioner, hvis styrelser ofte er sammensat af kommunalpolitikere, repræsentanter for venneforeninger og andre interessenter omkring museernes virke. Museumsforeningerne udgør en

spændende kulturdemokratisk tradition, som måske skal moderniseres, men det vil være fatalt at sætte den over styr.

Et samarbejde tager form

Det begyndte med en forsigtig tilnærmelse mellem de to museer i Ringkøbing-Skjern og Varde kommuner. Måske var der opgaver, vi med fordel kunne løse i fællesskab? Det viste sig meget hurtigt, at der var endog rigtig mange sådanne opgaver.

For det første er mange af de historier, vi forsker i og formidler på, jo fælles på tværs af kommunerne. Både vikingetiden og Anden Verdenskrig har sat sine spor i begge kommuner. For det andet er vores kompetencer i fællesskab væsentlig større end hver for sig. Og for det tredje kan der være god økonomisk fornuft i at løse opgaver i fællesskab. Af alle tre grunde, har Ringkøbing-Skjern Museum og Museet for Varde By og Omegn i 2010 indledt et tæt samarbejde, der i første omgang tager afsæt i følgende fire emner:

- Udvikling af vestjyske supertemaer
- Erfaringsudveksling
- Fælles magasiner
- Fælles markedsføring

De sidste to giver vel sig selv: Her har vi åbenlyse økonomiske fordele. Ved at lægge markedsføringsbudgetterne sammen kan vi lave mere, nå flere og bare blive mere synlige, ligesom der er god fornuft i at bygge ét stort i stedet for mange små magasiner.

Erfaringsudvekslingen er også oplagt: selvom der er cirka 50 ansatte på hvert af de to museer, er der trods alt kun nogle få hvert sted, der arbejder med administration eller indkøb til museumsbutikker, ligesom der kun er en håndfuld arkæologer og historikere hvert sted. Ved at lægge kompetencerne sammen, er der pludselig dobbelt så mange af hver slags, og idéerne springer på tværs af institutionerne, ligesom det forbløffende nok har vist sig, at de opgaver, det ene museum var nået langt med, havde det andet museum stadig begyndervanskeligheder omkring og omvendt.

Endelig er der de vestjyske supertemaer. Det er emner, hvor begge museer har store forsknings- og formidlingsmæssige potentialer, som sammenlagt giver mulighed for at oparbejde både stor viden og oplevelsesøkonomiske tilbud. Foreløbig vil vi arbejde med følgende supertemaer:

- Jernalder og vikingetid i Vestjylland
- Anden Verdenskrig i Vestjylland
- Vestjyder – landskab og identitet, med særlig henblik på Skjern Å Nationalpark, Nationalpark Vadehavet og Naturpark Vesterhavet
- Vestkystturismens historie

Fremtidens museumslandskab set fra Vestjylland

Vi ser en dobbelt udfordring for fremtidens vestjyske museumslandskab. På den ene side skal et vestjysk museums-

væsen naturligvis kunne leve op til de centrale kvalitetskrav, der stilles fra stat og kommuner, og være en interessant partner i såvel regionale som nationale og internationale samarbejder. På den anden side skal det bevare den solide, lokale forankring.

Betydningen af det første er oplagt. Betydningen af det sidste kræver måske en forklaring. En fortsat stærk lokal forankring vil være med til at styrke forholdet mellem borgere og museum og mellem kommunal forvaltning og museum. Og det vil efter vores mening sikre den bedst mulige forvaltning af egnens fortidsminder og kulturhistorie i øvrigt.

Vi ser således gerne en styrket sammenhæng i det arbejde, der normalt kaldes "Kapitel 8 arbejdet" og som netop omfatter forvaltningen af egnens fortidsminder og kulturmiljø, så både den arkæologiske del af arbejdet og nyere tids del, sker i sammenhæng indenfor det ansvarlige museum i kommunen. I samme forbindelse, mener vi også, at tilsynet med de fredede fortidsminder, med fordel kunne tænkes ind i dette arbejde.

Men de to museer, med solid lokal forankring, kan med stor fordel arbejde sammen om en række opgaver som forskning, formidling, indsamling, samlingshåndtering, markedsføring – og på sigt måske også selve Kapitel 8 arbejdet.

Det billede, vi ser for os, er to stærke museer, med hver vores historie, faglige profil og kommunale tilhørsforhold, der på nogle områder fremstår som én enhed. Med de styrker og udviklingsmuligheder der ligger i begge dele.

Vi forestiller os, at den vestjyske del af det danske museumslandskab ser således ud:

Stærke, lokale museer, der er tæt forbundne med primærkommunerne gennem samarbejdsaftaler både mellem museerne indbyrdes og mellem museer og kommuner.

Et tæt fagligt og administrativt samarbejde mellem disse museer, herunder:

- Forskningsfællesskab på en række projekter
- Fællesskab omkring indsamling, registrering og bevaring
- Fællesskab omkring udvalgte formidlingsprojekter
- Dannelse af fælles kompetenceenheder til løsning af fx Kapitel 8 arbejdet, forvaltning af fortidsminder, bygninger mm.

En række samarbejder mellem museerne hver for sig og museumsfællesskabet med:

- Andre danske og udenlandske museer
- Danske og udenlandske universiteter
- Folkeskolen og ungdomsuddannelserne
- Erhvervslivet og ikke mindst turisterhvervet
- De statslige institutioner som Naturstyrelsen og Forsvaret

Museernes bidrag til løsning af de vestjyske udfordringer

Der er en lang række områder, hvor et tæt samarbejde mellem kommuner og museer kan have en positiv betydning for udviklingen her i Vestjylland, for eksempel:

- Kulturmiljø: Om bevaring og formidling af kulturhistorien i det åbne landskab
- Uddannelse og identitet: Om udvikling af samarbejdet mellem museerne og undervisningssektoren
- Turismeudvikling: Om kulturarven som ressource i bestræbelserne på at udvikle en bæredygtig egnskarakteristisk turisme

En af de mest markante ændringer, der er sket i samfundet i de sidste 10 år er, at balancen mellem øst og vest Danmark, har forskubbet sig afgørende til fordel for øst. Vi vil hermed gerne tillade os at komme med en vestjysk Model 4 til museumsudredningen. Modellen er enkel:

Kære Kulturarvsstyrelse!

Definer de opgaver, I ønsker museerne skal løse for Staten. Stil gerne krav til kvaliteten, og følg op på Jeres kvalitetsvurderinger. Men lad det så være op til museerne, at vælge størrelsen, omfanget og indholdet af det samarbejde, der

måtte kræves mellem museerne, for at løse opgaverne. Lad være med at trække en standardiseret model ned over hele landet, men lad løsningsmodellerne udspringe af de geografiske, historiske og kulturelle forhold, der jo netop er forskellige ud over landet, og dermed den egentlige grund til at have lokale museer.

Sagt i korthed fra de to museer i Ringkøbing-Skjern og Varde kommuner: I al beskedenhed tror vi på, at vi kan forvalte fortidsminderne, forske i den lokale kulturhistorie og formidle historierne bedst med den lokale forankring vi har; vi kender landskabet, menneskene og de kommunale forvaltninger rigtig godt. Vi vil meget gerne være med til at løfte kvaliteten i museumsarbejdet gennem øget forskning, og vi arbejder gerne på, at vores artikler, skriftrækker og bøger bliver forskningsbedømt. Og ikke mindst: Vore bestyrelser repræsenterer vore kommuner bredt, og sammen har vi en tyngde, der kan matche de fleste af de rigtig store.

Forfatterne kan kontaktes på

Kim Clausen: kc@levendehistorie.dk

Claus Kjeld Jensen: ckj@vardemuseum.dk

